

Emise peněz centrální bankou a její výhledy po vstupu do Evropské měnové unie

(abstrakt)

Předložená práce zkoumá problematiku emise hotovostních peněz centrální bankou v České republice. Emise hotovostních peněz je zkoumána zejména z pohledu její právní úpravy, ale pozornost je věnována tak jejímu praktickému naplňování v úřední praxi naší centrální banky. Cílem práce je komplexní zpracování podstatné části právní úpravy této oblasti. Pozornost je věnována zejména právní úpravě platné, ale také předpisům, které byly v době od vzniku České republiky do současnosti již zrušeny. Tato oblast našeho každodenního života není často zkoumána a existuje k ní jen minimum finančněprávní literatury. To na druhé straně poskytuje více prostoru pro zkoumání málo známých informací z úřední praxe.

První část práce podává přehled o historii emise hotovostních peněz na našem území po roce 1918. Nejprve je pojednáno o rakousko-uherské korunové měně a jejích bankovkách a mincích, které u nás obíhaly po vzniku samostatného československého státu. Dále byl zkoumán vývoj hotovostního peněžního oběhu Československé republiky do odluky československé měny od měny rakousko-uherské, která proběhla podle plánu prvního ministra financí Aloise Rašína. Poté je sledováno vydávání prvních československých definitivních státovek Bankovním úřadem ministerstva financí a převzetí jeho funkcí Národní bankou československou v roce 1926. Práce pak sleduje emisní činnost Národní banky Československé až do jejího zániku v roce 1950 včetně období druhé světové války, kdy působila pod názvem Národní banka pro Čechu Moravu. Následně je sledován složitý měnový vývoj po roce 1945 včetně dvou peněžních reforem v letech 1945 a 1953. Poté je sledován vývoj emise bankovek za dobu existence Státní banky československé, která řídila náš peněžní oběh více než 40 let až do konce roku 1992.

Druhá část pojednává podrobněji o československých bankovkách a mincích, které se uplatňovaly v peněžním oběhu po vzniku samostatné České republiky. Jednalo se o bankovky a mince, které pocházely z několika sérií starých až 40 let a byly proto výtvarně i technické nejednotné. Státní banka československá proto už od roku 1990 připravovala nové soustavy bankovek a mincí s novou státní symbolikou, jinými motivy a lepší ochranou proti padělání. K vydání těchto nových soustav však nikdy nedošlo v důsledku rozpadu společného československého státu. Mezi tato platidla patří i několik desítek typů československých pamětních stříbrných mincí, které byly vydávány v letech 1954-1992 a od roku 1964 každoročně.

Třetí část práce popisuje vývoj emise peněz a peněžního oběhu po rozhodnutí o rozdělení společného československého státu v polovině roku 1992. Ekonomický vývoj nutně vedl k tzv. měnové odluce, oddělení měny České republiky a měny Slovenské republiky od měny československé. Práce se zabývá stavem zásob peněz a situací v nových dodávkách z výroby. Následně je pojednáno o právní zakotvení a organizačním zajištění měnové odluky. Při ní došlo k rozdělení československého oběživa a okolkování bankovek vyšších nominálních hodnot, což potvrdilo jejich platnost jen v jedné části bývalého společného území.

Čtvrtá část práce pojednává o současných českých bankovkách a mincích. Objasňuje okolnosti zadání přípravy výtvarných návrhů na české mince na podzim 1992 a hledání vhodné zahraniční mincovny, které by byla svěřena výroba nových českých mincí. Návrhy na bankovky byly vybrány v letech 1991-1992 ještě na připravovanou novou československou emisi a první bankovka, dvoustakoruna, byla připravena k sériové výrobě. Politický a ekonomický vývoj však znamenal přípravu nových platidel samostatné České republiky a tak došlo k úpravě všech návrhů z bankovek Státní banky československé na Českou národní banku a z korun československých na koruny české.

Pátá a z hlediska právního výzkumu nejdůležitější část se zabývá právní úpravou emise hotovostních peněz a peněžního oběhu České republiky. Tato úprava se zprvu nacházela v zákonu o České národní bance, ale v roce 2011 byla podstatná část

přenesena do zákona o oběhu bankovek a mincí. V zákonu o České národní bance byla ponechána jen základní ustanovení o výhradním právu České národní banky vydávat bankovky a mince včetně mincí pamětních. Materie provozního charakteru byla přenesena do zákona o oběhu bankovek a mincí. Práce se pak věnuje jednotlivým oblastem činnosti centrální banky v oblasti hotovostních peněz. Jde např. sledování potřeb peněžního oběhu, zadávání výroby peněz a správy jejich zásob. Práce také analyzuje jednotlivé druhy platidel vydávané Českou národní bankou. Pozornost je věnována také aspektům balení bankovek a mincí, výměny platidel opotřebovaných oběhem i poškozeným apod. Zvláštní pozornost je věnována také novinkám v právní úpravě, tedy oblastem, které ve stávajících předpisech nebyly upraveny vůbec.

Práce se pak podrobně zabývá některými vybranými oblastmi právní úpravy. Zvláštní pozornost je věnována problematice reprodukcí platidel, jejichž předpisy se v průběhu několika let dvakrát změnilly a byly harmonizovány s právem Evropské unie. Ustanovení právních předpisů jsou doplněna řadou ilustrací ke správnému pochopení možností v reprodukování platidel a s praktickými ukázkami dovolených a nedovolených reprodukcí. V rámci této části bylo zkoumáno také nakládání s podezřelými penězi a pojednáno o orgánech Evropské unie pro boj proti padělání peněz.

Poslední šestá část se věnuje výzkumu některých aspektů souvisejících s paděláním peněz, zejména formám penězokazectví a praktickým ukázkám různých způsobů podvodných úprav bankovek a mincí. Vysvětleny jsou jednotlivé formy penězokazectví a dále klasifikace padělků podle stupňů nebezpečnosti.